

POSTANOWIENIE

Dnia 28 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania C. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
z udziałem zainteresowanej P. J.
o prawo do renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 28 marca 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 września 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania**
- 2. nie obciąża C. J. kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 września 2014 r. organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonej C. J. na podstawie art. 68 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu W. J., podnosząc, że komisja lekarska ZUS uznała ubezpieczoną za całkowicie trwale niezdolną do pracy, lecz jednocześnie stwierdziła, iż niezdolność ta nie powstała w okresie od dnia 1 października 2000 r. do dnia 25 marca 2001 r., to jest w trakcie trwania nauki w szkole policealnej.

Odwołanie od decyzji wniosła ubezpieczona wnosząc o jej zmianę i przyznanie jej prawa do renty rodzinnej.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 3 lutego 2017 r., VIII U [...], oddalił odwołanie.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w celu weryfikacji stanu zdrowia ubezpieczonej dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych z zakresu okulistyki L. J. i M. P. Ostatecznie Sąd oceniając stan zdrowia ubezpieczonej, oparł się na opinii biegłej sądowej M. P. (po jej sprecyzowaniu w opinii uzupełniającej), którą to opinię w pełni podzielił jako fachową, rzetelną, wyczerpującą, należycie umotywowaną i adekwatną do schorzeń występujących u ubezpieczonej.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 20 września 2017 r., III AUa [...], oddalił apelację ubezpieczonej C. J. od powyższego wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd drugiej instancji uznał, że skoro wyniki przeprowadzonego postępowania dowodowego potwierdzają, że całkowita niezdolność do pracy ubezpieczonej nie powstała do ukończenia 16 lat lub do ukończenia nauki w szkole po 16-tym roku życia, ale nie dalej niż do 25 roku życia, tj. do 25 marca 2001 r., to słuszne jest stanowisko Sądu Okręgowego, że nie spełnia ona warunków do przyznania renty rodzinnej na podstawie art. 68 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej.

Ubezpieczona C. J. zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości, zarzucając mu:

- naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c., przez niedopuszczenie dodatkowej opinii innego biegłego z zakresu okulistyki, podczas gdy zachodziła w niniejszej sprawie niewątpliwie potrzeba uzupełnienia materiału dowodowego o dodatkową opinię biegłego tej samej specjalności wobec rażącej sprzeczności wniosków zawartych w opiniach wydanych dotychczas w sprawie przez biegłą M. P. i biegłą L. J.,

- naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 290 § 1 k.p.c., przez niezażądanie przez Sąd opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego, podczas gdy zachodzą ku temu podstawy, jako że ustalenie daty, od której ubezpieczona jest niezdolna do pracy jest kwestią wysoce sporną i trudną do ustalenia - z uwagi na sprzeczność wniosków zawartych w opiniach wydanych dotychczas w sprawie oraz

poziom skomplikowania schorzenia C. J., zasadnym było zażądanie opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego.

Stawiając powyższe zarzuty, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Nadto skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na wystąpienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Jak wyjaśniła ubezpieczona, zagadnienie to skupia się wokół zasięgania przez Sądy opinii biegłych oraz instytutów na zasadzie art. 278 k.p.c. oraz art. 290 k.p.c. Mianowicie, czy w razie wydania przez dopuszczonych w sprawie biegłych dwóch opinii, których wnioski są odmienne, Sąd ma obowiązek zasięgnąć kolejnej opinii innego biegłego, czy też może poprzestać na tak zgromadzonym materiale dowodowym i wydać rozstrzygnięcie w sprawie. Należy zadać pytanie, czy Sąd stosując art. 278 k.p.c. i dopuszczając dowód z opinii biegłego, jak również wybierając liczbę tychże biegłych, może czynić to zupełnie dowolnie, czy też może jest związany pewnymi regułami dotyczącymi wyboru biegłych i ich liczby. Zdaniem skarżącej, poruszyć w tym miejscu należy także kwestię, czy w razie sprzecznych ze sobą wzajemnie opinii biegłych, Sąd jest zobowiązany poszukiwać dalszych dowodów medycznych (m.in. dopuszczając dowody z opinii kolejnych biegłych), czy też może nie musi tego czynić poprzestając na ocenie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, pomimo tego, że wnioski zawarte w opiniach biegłych, którymi Sąd dysponuje, są przeciwstawne. Dopuszczając jedynie dwóch biegłych zawsze bowiem istnieje ryzyko, że opinie będą zawierać odmienne wnioski - wówczas powstaje problem, czy Sąd może wydać rozstrzygnięcie dokonując oceny tak zebranego materiału dowodowego („wybierając” niejako wnioski zawarte w jednej z tych opinii, uznając ją za pełną, spójną i konsekwentną, jednocześnie pomijając przy rozstrzygnięciu wnioski zawarte w drugiej z tych opinii), czy też jednak rozstrzygnięcie powinno być wydane dopiero po dopuszczeniu i przeprowadzaniu dowodu z opinii trzeciego biegłego, co pozwoliłoby na rozstrzygnięcie wątpliwości powstałych na tle dotychczasowych opinii biegłych.

Osobną kwestią jest stosowanie przez Sąd art. 290 k.p.c., tj. zasięgnięcie opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego. Istotnym

zagadnieniem jest to, w jakim przypadku Sąd ma możliwość zasięgnięcia opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego, tj. czy tylko w sprawie, w której wymagane są wiadomości specjalne z różnych dziedzin (np. z różnych dziedzin medycyny), czy też również w sprawie, w której wymagane są wiadomości specjalne co prawda z jednej tylko dziedziny, lecz sprawa ma skomplikowany charakter.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o:

- 1) odrzucenie, ewentualnie oddalenie skargi kasacyjnej,
- 2) zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego na rzecz ZUS w związku ze sporządzeniem i wniesieniem odpowiedzi na skargę kasacyjną oraz ewentualnymi innymi czynnościami procesowymi według norm przepisanych.

Uczestniczka P. J., w odpowiedzi na skargę kasacyjną ubezpieczonej, wniosła natomiast o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz uczestniczki P. J. zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych oraz opłaty od pełnomocnictwa, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz uczestniczki P. J. zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych oraz opłaty od pełnomocnictwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, LEX nr 2312016).

Skarżąca nie sprostала wskazanym wyżej wymaganiom. Sformułowane przez nią zagadnienie prawne, dotyczące postępowania sądu w przypadku wydania przez dwóch biegłych sądowych odmiennych opinii, było już przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 5 kwietnia 2016 r., I UK 145/15 (LEX nr 2030462), Sąd Najwyższy wskazał, iż wprawdzie w ramach swobodnej oceny dowodów sąd nie tylko może, ale także powinien uznać opinię

jednego biegłego za przekonującą, a opinię drugiego biegłego zdyskwalifikować, lecz nie może opierać się wyłącznie na własnym przeświadczeniu, oderwanym od specjalistycznej wiedzy medycznej. W żadnym wypadku opinia biegłego, która sądu nie przekonała, nie może być weryfikowana, a zwłaszcza dyskwalifikowana, bez posłużenia się wiedzą specjalistyczną. Oznacza to, że w razie wydania w sprawie dwóch rozbieżnych w istotnych kwestiach opinii lekarskich, oparcie ustaleń tylko na jednej z nich, bez wyjaśnienia sprzeczności, nie jest prawidłowe (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 stycznia 2014 r., I UK 270/13, LEX nr 1620443). Sąd Najwyższy w powołanym orzeczeniu (I UK 145/15) podniósł także, iż sposobem na rozwikłanie rozbieżnych pisemnych opinii biegłych nie powinno być ich uzupełnienie jedynie przez biegłych, którzy wydali niekorzystną dla ubezpieczonego opinię, ale przede wszystkim zażądanie ustnego wyjaśnienia rozbieżności przez wszystkich biegłych, którzy dokonali przeciwstawnych ocen medycznych stanu zdrowia ubezpieczonego (wyrok z dnia 5 kwietnia 2007 r., I UK 309/06, LEX nr 470001). Jak nadto podał Sąd Najwyższy, w razie zaistniałej rozbieżności w opiniach biegłych nie jest również wykluczona potrzeba dopuszczenia przez sąd dowodu z opinii kolejnych biegłych, czy też z opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego (wyroki z dnia 1 września 2009 r., I PK 83/09, LEX nr 550988; z dnia 14 stycznia 2011 r., II UK 160/10, LEX nr 786386, oraz z dnia 9 stycznia 2012 r., I UK 200/11, LEX nr 1162648). Konkludując, jeżeli dopuszczony dowód z opinii biegłych nie prowadzi do jednoznacznych wniosków, niezbędne staje się zażądanie ustnego wyjaśnienia pisemnych opinii, a w dalszej kolejności posiłkowanie się dodatkową opinią tych samych lub innych biegłych (art. 286 k.p.c.) albo odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego (art. 290 § 1 k.p.c.).

Dodatkowo w postanowieniu z dnia 18 maja 2018 r., II CSK 25/18 (LEX nr 2508549) Sąd Najwyższy przypomniał, iż przy zasadniczym obowiązywaniu w polskim postępowaniu cywilnym zakazu wyprzedzającej oceny dowodu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2018 r., II CSK 462/17, niepubl.), o liczbie powołanych biegłych, a także o potrzebie zasięgnięcia opinii innego biegłego rozstrzyga sąd (art. 278 § 1 i art. 286 *in fine* k.p.c.). Co do zasady zatem, jeżeli opinia biegłego nie jest wystarczająca do przekonania sądu o prawdziwości twierdzenia faktycznego, sąd rozstrzyga zgodnie z regułami rozkładu ciężaru

dowodu (art. 6 k.c.), sama zaś okoliczność, że opinia jest niekorzystna dla strony, na której spoczywa ów ciężar, nie jest podstawą powołania kolejnego biegłego. Jak dalej wskazał Sąd Najwyższy, kwestia ta była wielokrotnie uwypuklana w judykaturze (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 1974 r., II CR 817/73, niepubl.; z dnia 5 listopada 1974 r., I CR 562/74, niepubl.; z dnia 26 października 1999 r., II CKN 533/98, niepubl.; z dnia 20 marca 2014 r., II CSK 296/13, niepubl.; z dnia 21 maja 2014 r., II CSK 441/13, niepubl.).

Mając zatem na uwadze, iż problem prawny wskazany przez skarżącą został już rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy, należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Mimo tego Sąd Najwyższy nie obciążył skarżącej kosztami postępowania kasacyjnego ze względu na jej trudną sytuację życiową (art. 102 k.p.c.).